

Сталевий швейцарський ніж Victorinox: на вістрі перемог

Сталь - це основа кожного ножа, найважливішого знаряддя людства з давніх часів. Зовні сталевий ніж здається звичайним. Але якщо придивитися до культових ножів компанії "Victorinox", можна зрозуміти, наскільки він універсальний, складний і функціональний пристрій.

Здебільшого ці характеристики ґрунтуються на видатних властивостях сталі швейцарських ножів.

Початок тріумфу сталевих ножів "Victorinox"

У наш час, на виробництві швейцарських ножів залучено біля тисячі робітників. Щодня, подолавши сотні виробничих етапів, з конвеєра виходять десятки тисяч одиниць продукції. Майже весь обсяг випуску йде на експорт - ці ножі використовуються в більш ніж ста країнах світу. Продукція знаходить своє місце і в планшеті офіцера, і біля верстата чоботаря, і в столі президентів США. При цьому на батьківщині багатофункціональний ніж "Victorinox" став кульговою дрібничкою. Понад століття це сталеве знаряддя використовується в озброєнні швейцарської армії. А сам вислів "швейцарський армійський ніж" стало в Швейцарії сталим - воно є синонімом слів "корисність" і "універсальність".

Швейцарська компанія "Victorinox" була заснована Карлом Ельзенером, вихідцем з родини галантерейників, яка володіла магазином в швейцарському місті Цузі протягом багатьох поколінь. Але капелюшником Карл ставати не захотів, та поїхав працювати підмайстром в ножові майстерні Франції та Німеччини, де він навчився виготовляти хірургічні скальпелі. Незважаючи на те, що Ельзенер відмовився продовжувати родинний галантерейний бізнес, мати, Вікторія, завжди надавала безумовну підтримку юнаку.

У 1884 році на порозі свого двадцяти п'ятиріччя Карл зробив свій перший ніж у власній майстерні, яка знаходилась в невеликому селі Ібах поблизу Женеві. Цей день вважається днем заснування всесвітньо відомої компанії з виробництва швейцарських ножів (у той час вона ще називалася "Elsener"). На сьогоднішній день "Victorinox", як і раніше, залишається родинним бізнесом, який очолює Карл Ельзенер IV.

Наступний важливий етап у розвитку компанії - 1891 рік, коли Карл Ельзенер I об'єднав тридцять швейцарських ножарів в Асоціацію, яка існує й у наш час. У ті часи ножі виробляли вручну, і обсяг виробництва кожної майстерні з виготовлення ножів був порівняно невеликим. Відповідно, майстрові потребували невеликі партії металу та інших складових, які коштували недешево. Створивши Асоціацію, Ельзенер забезпечив собі та колегам можливість заощадити на сировині для виготовлення ножів. Крім цього, консолідація виробничих потужностей дозволила членам Асоціації отримати бажане замовлення на виготовлення ножів для солдатів швейцарської армії, таким чином відібравши контракт у німецьких ножарів.

Проте, вилучив з ринку Швейцарії закордонних конкурентів, Ельзенер не встояв перед місцевими виробниками. У 1893 році замовлення на постачання ножів в армію отримала інша швейцарська компанія "Paul Boéchat & Cie" (пізніше "Wenger SA"). Обидві компанії зі змінним успіхом змагалися за клієнта аж до 2005 року, до поки "Victorinox" не купила свого багаторічного конкурента.

На той момент представники компанії пояснили купівлю як загрозу переходу активів швейцарського виробника "Wenger" до закордонного інвестору. Така угода, на думку представників "Victorinox", могла спричинити погіршення якості традиційних для Швейцарії виробів. Водночас, декларувалося, що "Wenger" матиме карт-бланш у питаннях маркетингу, виробництва і збутової політики. Проте, в 2014 році випуск ножів під ТМ "Wenger" був повністю припинений. Таким чином, "Victorinox" став єдиним виробником армійських ножів у Швейцарії.

Розвиток виробництва ножів

Проте у віддалених 90-х роках XIX століття до фіналу змагання було ще далеко - Карл Ельзенер і "Wenger" відчайдушно змагалися за замовлення на виробництво армійського ножа Modell 1890. В нього було одне лезо, розгортка (інструмент для обробки отворів), консервний ніж та викрутка. Ніж, в цілому, використовувався для відкриття консервів і збірки/розбирання гвинтівки M1889, яка використовувалась в озброєнні швейцарської армії.

Втім, щодо Modell 1890 Ельзенер мав особливу думку. У 1897 році Карл створив та запатентував дизайн виробу, який зараз відомий всьому світові як "швейцарський армійський ніж". Майстер створив конструкцію, яка дозволяла кріпити безліч інструментів до рукоятки за допомогою пружини. Крім того, Ельзенер додав ножеві додатковий функціонал, розрахований на цільову аудиторію офіцерів швейцарської армії. До переліку інструментів додалося ще маленьке лезо, призначене для підчищення помилок в документах, а також ... штопор.

Новація мала приголомшливий комерційний успіх. Офіцерський маленький ніж хотіли мати не лише швейцарські військові, але й цивільні - студенти, фермери, робітники ... Інтерес публіки до запатентованої моделі сприяв з'явленню безлічі різновидів ножів з найрізноманітнішим функціоналом. Ельзенер нанизав на пружинку пилку для нігтів, ножиці, пінцет, збільшувальне скло і т.ін. - загалом до 30 предметів. Зараз модель, що зветься "Чемпіон" і яка виконує 24 різні функції, вважається верхівкою промислового дизайну і демонструється в нью-йоркському Музеї сучасного мистецтва.

Купівельний ажітаж кінця XIX століття істотно поліпшив фінансову ситуацію в компанії Ельзенера. У 1909 році вмирає його мати Ельзенер Вікторія. Болісно переживаючи втрату, підприємець перейменовує компанію - "Elsener" стає "Victoria". У той самий час Карл реєструє відомий логотип - білий хрест на червоному щиті, який використовується й досі.

Ще один бум сім'я Ельзенерів пережила в кінці Другої світової війни, у 1945 році. Мода на швейцарський армійський ніж поширилася серед особового складу армії союзників. Майже кожен солдат, який повертався додому з полів битв, прагнув придбати ніж "Victorinox" у якості сувеніру.

Сталь в швейцарських ножах

На початку 20-х років минулого століття англієць Фарадей та француз Бертьє відкрили корозійно-стійкий вид сталі. Карл Ельзенер одразу оцінив унікальні властивості нержавіючої сталі і блискавично розпочав впровадження "нержавійки" у виробництво ножів. Більш того, Ельзенер вирішив увіковічити видатне відкриття та перейменував свою компанію, додавши до її назви ще слово "inox" - французький термін, що позначає нержавіючу сталь. Таким чином торгова марка "Victorinox" й набула усі знайомі споживачам сьогоденні атрибути.

Таке захоплення новим матеріалом не випадково. Основа кожного ножа - це сталь його леза. Саме сталь відповідає за те, як довго буде служити і наскільки гострим буде інструмент, які матеріали використовувати для його загострення і т.ін. До винаходу "нержавійки" іржа була великою проблемою виробників і власників ножів. З'явившись раз, корозія проникала все глибше в клинок, і зупинити її було практично неможливо. При цьому перші ознаки втрати продуктивності виникали, коли корозією покривався ріжучий край інструменту, адже ширина краю становить лише частки міліметра.

У 1931 році найдавніша швейцарська електротехнічна компанія "Brown, Boveri & Compagnie" отримала від "Victorinox" замовлення на виготовлення першої в світі електричної гартівної установки. Використання подібної інновації забезпечувало ножам Victorinox стабільно високу якість.

З чого виготовляють швейцарські ножі зараз? У компанії використовують сталь марки "Dauphinox", вироблену у Франції компанією "Bonpertuis". Мовлення йде про середньовуглецеві високохромисті корозійностійкі сталі (номенклатура X55CrMo14, X50CrMoV15, X46Cr13 і X38CrMo14, залежно від виду інструменту).

І до сьогоднішнього дня виготовлення кожного леза швейцарського армійського ножа починається з листової та штабової сталі. Перш ніж використовувати її у виробництві, на заводі інспектується кожен сантиметр металу (незважаючи на бездоганну репутацію виробника сировини). Перевіряється його однорідність, склад і відповідність специфікаціям. Будь-який брак погіршує зносостійкість і стійкість до корозії. Впевненість у відмінних характеристиках сталі дозволяє "Victorinox" надавати покупцям довічну гарантію на свої вироби.